

ΦΑΝΗ ΠΑΛΛΗ-ΠΕΤΡΑΛΙΑ

Για μια σύγχρονη
Ελληνίδα
Με μια σύγχρονη
Οικογένεια
Σε μια σύγχρονη
Δημοκρατία

ΑΘΗΝΑ 1989



ΦΑΝΗ ΠΑΛΛΗ-ΠΕΤΡΑΛΙΑ

Για μια σύγχρονη
Ελληνίδα
Με μια σύγχρονη
Οικογένεια
Σε μια σύγχρονη
Δημοκρατία

ΑΘΗΝΑ 1989





Agua
San Rizzo-Telapay



Στις θυγατέρες μου Αλεξάνδρα, Έλενα
και Θεοδώρα και στον γιό μου Ιάκωβο με
την ευχή - και την ελπίδα - να
αγωνισθούν και να φτιάξουν μια πιο
ισότιμη κοινωνία.

Φάνη Πάλλη-Πετραλιά



Σαν πρόλογος

Ένα από τα πιο θεαματικά - και θετικά - μέτρα της συναινετικής κυβερνήσεως που σχηματίσθηκε στις 2 Ιουλίου 1989 στη χώρα μας με τη στήριξη της «Νέας Δημοκρατίας» και του Συνασπισμού της Αριστεράς ήταν να εξαγγείλει, να φέρει στη Βουλή και να ψηφίσει νόμο που εξαλείφει όλες τις συνέπειες του Εμφυλίου Πολέμου.

Ονειρεύομαι μια Κυβέρνηση που θα ψηφίσει - και θα εφαρμόσει - ένα νόμο που θα εξαλείφει όλες τις συνέπειες του αρχαιότερου Εμφυλίου - ή, για να κυριολεκτήσω, Διαφυλίου - Πολέμου του κόσμου: Αυτού που άρχισε έξω απ' την κλειστή πια πόρτα του Παραδείσου, όταν ο Αδάμ καταδικάστηκε «να θγάξει με ιδρώτα το ψωμί του» και η Εύα «να γεννά και να μεγαλώνει με δάκρυα τα παιδιά της».

Πιστεύω πως τη στιγμή που τα δυο φύλα, με την ελεύθερη βούλησή τους, θα μοιραστούν



ισότιμα και τον «ιδρώτα» για την εξασφάλιση του ψωμιού και τα «δάκρυα» για το μέγαλωμα των παιδιών, ο «απολεσθείς Παράδεισος» θα έχει κερδηθεί. Ή τουλάχιστον, η «εξορία» πάνω σε τούτη τη γη, θα γίνει πολύ πιο υποφερτή ...

Με το όραμα μιάς τέτοιας κοινωνίας ισότητας εν ελευθερία που - το διαισθάνομαι - δεν θα αργήσει να έλθει, παραδίδω τις σκέψεις που ακολουθούν, στην κρίση σας...

Φάνη Πάλλη-Πετραλιά

Αθήνα, Οκτώβριος 1989

ΓΙΑ ΜΙΑ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΔΑ ...

Το πλαίσιο: Προς το 2000

Ασφαλώς κανένας άνθρωπος στις αρχές της χιλιετίας, ούτε καν στις αρχές του αιώνα μας, μπορούσε να προβλέψει ότι δέκα χρόνια πριν το 2000 θα ήταν δυνατή μια σύσκεψη μεταξύ ενός Κινέζου, ενός Αμερικάνου και ενός Ευρωπαίου, δίχως να χρειασθεί να μετακινηθεί κανείς απ' τη χώρα του και δίχως κανένας να γνωρίζει τη γλώσσα του άλλου! Κι όμως τέτοιες τηλεσυσκέψεις, με ταυτόχρονη μετάδοση εικόνας, αυτόματη μετάφραση και ταυτόχρονη μετάδοση γραπτών στοιχείων, είναι σήμερα μια καθημερινή διαδικασία ρουτίνας σε εκατοντάδες γραφεία πολυεθνικών εταιριών, χάρις στην Τηλεματική. Οι δεν είχαν κατορθώσει οι φάλαγγες του Αλεξάνδρου, οι λεγεώνες του Καίσαρα, οι στρατιές του Ναπολέοντα, οι τεθωρακισμένες μεραρχίες του Χίτλερ, το φοβερό φορτίο του αεροσκάφους «Ένολα Γκαίν» - η ατομική βόμβα - ό,τι δεν μπόρεσαν τα μεγάλα θρησκευτικά και κοινωνικά κινήματα, ο Χριστιανισμός, ο Μωαμεθανισμός, ο Κομμουνισμός, το κατόρθωσαν τα αόρατα ραδιοηλεκτρικά κύματα: Κατήγγησαν τα σύνορα! Η ασύλληπτη απάντηση των επικοινωνιών που πρακτικά εκμηδενίζουν τον χρόνο και των συγκοινωνιών που ελαχιστοποιούν τις αποστάσεις...



σεις, σε συνδυασμό με την αλματώδη ανάπτυξη άλλων μορφών της τεχνολογίας, μεταβάλλουν ριζικά τη ζωή, τις δραστηριότητες και τη συμπεριφορά των κατοίκων όλης της γης.

Απ' τον αγρότη που κάνει τους λογαριασμούς του στο πάμφθινο κομπιουτεράκι τοέτης και που γνωρίζει τις καιρικές συνθήκες μιας τουλάχιστον εβδομάδας, μέχρι το γιατρό που δεν υποθέτει πια, αλλά κυριολεκτικά «δέλπει» την ασθένεια στον τομογράφο και εγχειρίζει όχι με ψαλίδια, αλλά με λέιζερ, από τον υπάλληλο γραφείου που αρχειοθετεί όχι σε σκονισμένους φακέλλους, αλλά σε μικρές δισκέτες, μέχρι τη νοικοκυρά που μαγειρεύει με μικροκύματα, οι άνθρωποι όλων των κοινωνικών, επαγγελματικών και οικονομικών τάσεων, ο' οποιαδήποτε γωνιά του πλανήτη, ζουν πρωτοφανείς εμπειρίες, οι οποίες, όπως είναι φυσικό, επηρεάζουν αποφασιστικά τις κοινωνικοπολιτικές τους πεποιθήσεις, με προφανείς επιπτώσεις στις δομές των κοινωνιών που ζουν, ή που ονειρεύονται να φτιάξουν.

Ήδη η ανθρωπότητα είναι σήμερα μάρτυρας της ραγδαίας καταρρέουσας του πιο μονολιθικού καθεστώτος που είχε εγκαθιδρυθεί ποτέ στον πλανήτη σε τόσο εκτεταμένες γεωγραφικές περιοχές και σε τόσο πολυαριθμους και ποικίλους πληθυσμούς. Όμως, δεν είναι μόνο ο Κομμουνισμός που κοριορτοποιείται σήμερα. Κατέρρευναν ή καταρρέουν όλοι οι -ισμοί. Σε Ανατολή και Δύση, ο άνθρωπος που για αιώνες, με αντάλλαγμα κάποιες υποσχέσεις για ένα καλύτερο αύριο, δέχθηκε να θυσιάσει το σήμερα, ως στρατιώτης, εργάτης, οπαδός, μέλος ή απλά ως ένας αριθμός μιας επαγγελματικής, κοινωνικής ή πολιτικής ομάδας, ξαναβρίσκει την «ψυχή του». Σπάει τα δεσμά του, απελευθερώνεται, επαναπροσδιορίζεται, ξαναγίνεται το «μέτρον πάντων χρημάτων».

Απ' τα Ουράλια ως τις Άνδεις, απ' τη Περίοδος ως τη Βαροσσία και τη Πράγα, απ' τη Ουάσιγκτον ως τη Μαυρία, απ' το Λονδίνο ως τη Σιδηρία, ο ίδιος ανθρωποκεντρικός άνεμος φυσά. Ο άνθρωπος στο εργαστήριο, στο εργοστάσιο, στο γραφείο, στο πανεπιστήμιο, στο χωράφι, στις πόλεις και στα χωριά, παύει να είναι η ανώνυμη παραγωγική μονάδα. Ξαναποκτά πρόσωπο, γίνεται πάλι μοναδικός, «άνω-θρώσκαι» ξανά, (δέλπει προς τα πάνω), ξαναγίνεται άνθρωπος!

Αντίστοιχα, η πολιτική, η πανάρχαια τέχνη του επηρεάζει και διοικείν ανθρώπους, δεν θα μπορούσε να μείνει άθικτη από τις βιολικές αυτές μεταβολές που συνετελούνται. Βέβαια, κατά γενική διαπίστωση, παραδόξως, η πολιτική προσαρμόζεται στα νέα δεδομένα με πολύ βραδύτερους ρυθμούς απ' ό,τι άλλες ανθρώπινες δραστηριότητες και είναι ενεξήγητο. Αρχαία τέχνη η πολιτική με ρίζες που χάνονται στη μαγεία, στην ιεροσύνη, στην ελέω Θεού κηδεμόνευση, διατήρησε μέχρι πρόσφατα κάποια ψήγματα της αϊγλης του παλιού καιρού. Σε κάποια σκοτεινή γωνιά της ψυχής του πολιτικού, ζούσε μέχρι χθές, ο μάγος-δροχοποιός, ο ιερέας, ο χριστός του Θεού. Η απόλυτα πραγματιστική εποχή μας που προσδιορίζει και προσδιορίζεται από την ταχύτητα, την ακρίβεια και την αποτελεσματικότητα, που διυλίζει όχι μονάχα τον κώνοπα, αλλά και τα αυγά του, συντρίβει ανελέητα κάθε «βαλίδω χρωματιστό», που θα έλεγε ο ποιητής. Δύσκολες εποχές για πρίγκιπες, μεσοίες, χαρισματικούς....

Κι όποιον ακόμα επιδιώκουν κάποιον τέτοιο «ελαστικό τύπο» πολιτικό, πλαισιώνονται και εξαρτώνται φυσικά, από τους «μάναντζερς της πολιτικής», τους ειδικευμένους συμβούλους και επιτελεία τους, οι οποίοι, αντιστασιακά διοικούν, παίρνοντας ιστορική εκδίκηση για τους παλιούς εκείνους συνώνυμους των, τους συμβούλους



των βασιλέων, των πατών, των αυτοκρατόρων, που δεν ήσαν παρά στολίδια του στέμματος, κεφάλια προς κοπήν, όταν είχε αώνιες ο ανήντης...

Από δω και πέρα όσες και όποιες μορφές πολιτικές και κοινωνικής εξουσίας επιδιώσουν θα υπηρεθούν τις πραγματικές και συγκεκριμένες ανάγκες πολιτών κι' όχι τις τυφλές και απροσδιόριστες ανάγκες οπαδών. Η παραδοσιακή μεσοανιστική πολιτική εξουσία εξαφανίζεται, αφού εξαφανίζονται σιγά σιγά και οι «τυφλοί οπαδοί».

Πιστεύω πως η ανθρωπότητα ζη τις παραμονές μιας νέας Αναγέννησης. Η ανθρώπινη περιπέτεια πάνω στη γη μπαίνει σε μια νέα φάση. Ο άνθρωπος, γνωρίζοντας την ιστορία του, θεωρακισμένος απ' τις νέες ανακαλύψεις του, συνειδητοποιώντας το πεπερασμένο του σώματός του και το απεριόριστο του πνεύματός του, ανιχνεύει το σύμπαν με αισιοδοξία και θαλασμό...

Η θέση της γυναίκας

Στα πλαίσια αυτών των θεμελιωδών μεταβολών που ζούμε, θα πρέπει να ιδωθούν και οι μεγάλες αλλαγές της θέσεως της γυναίκας σε όλες τις κοινωνίες. Μάλιστα θα έλεγα ότι αυτές οι ευρύτερες μεταβολές τον αιώνα μας επηρέασαν, αλλά και επηρεάστηκαν βαθύτατα απ' τον αγώνα και τις κοινωνικές κατακτήσεις της γυναίκας.

Για αιώνες η γυναίκα είχε περιορισθεί σε «χρυσά» ή «σιδερένια» κλουδιά, είχε αντιμετωπισθεί ως αναπαραγωγική μηχανή και τροφός, ως σκεύος και ως «ανάπαυση του πολεμιστή», ως οικιακή βοηθός, ή, εν πάση περιπτώσει, ως «γυναίκα» - δηλαδή περίπου άνθρωπος. Τον τελευταίο αυτό αιώνα, ξεκίνησε σε παγκόσμια κλίμακα έναν αγώνα για την Ισότητα, που δεν είναι άλλος από τον

αγώνα για την κατάκτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ο αγώνας αυτός συνεχίζεται. Οι θεσμοί, μέσω των οποίων η γυναίκα διεκδικεί τα δικαιώματά της, έχουν γίνει από άνδρες για άνδρες, σε εποχές που όχι λόγω και ψήφο, αλλά ούτε άποψη δεν της επιτρεπόταν να διατυπώσει. Γι' αυτό και ο αγώνας αυτός ορισμένες φορές οδηγήθηκε σε υπερβολές και γραφικά σχήματα...

Όμως, όπως και νάχει, οι αποιεσθήτοτε αντιστάσεις στον αγώνα της Ισότητας των δύο φύλων, είναι φανερό πως είναι μάχες οπισθοφυλακής. Η Ισότητα κατακτάται, μέρα με τη μέρα, με ραγδαίους ρυθμούς. Από το 2000 ή εστω από το 2000 και κάτι, είμαι βέβαιη, ότι η Ιστορία θα γράφεται και από τις γυναίκες και για τις γυναίκες...

Στη χώρα μας η υπόθεση της Ισότητας των δύο φύλων είναι αλήθεια, ότι καθυστέρησε σε σύγκριση με ορισμένες άλλες χώρες της Ευρώπης και της Βορείου Αμερικής. Η γυναίκα μας ψήφος, το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι κερδήθηκε μόλις το 1952, ενώ η συνταγματική κατοχύρωση της Ισότητας συμπεριλήφθηκε μόνο στο Σύνταγμα του 1975.

Είναι όμως εξ' ίσου αλήθεια, ότι τα τελευταία χρόνια ο αγώνας για την Ισότητα έχει επιταχυνθεί και δεν εννοώ φυσικά τις θεωρούμενες εκδηλώσεις κάποιων «φεμινιστριών» που, προσπαθώντας να επιβάλλουν στις Ελληνίδες ξένα πρότυπα και ρυθμούς, δίχως να γνωρίζουν ή να υπολογίζουν την Ελληνική πραγματικότητα, κατέληξαν σε αδιέξοδα και οπισθοδρομήσεις...

Έχοντας για πολλά χρόνια πάει μέρος τόσο στους αγώνες της Ελληνίδας για την Ισότητα, όσο και στους αγώνες των άλλων για την Ισότητα, έχω την ευκαιρία να καταγράψω της Ελληνικής οικογένειας, προσπάθησα να καταγράψω



ψω στο φυλλάδιο αυτό την προσωπική μου μαρτυρία: Ποιά είναι η κατάσταση της Ελληνίδας και της Ελληνικής οικογένειας σήμερα και ποιές είναι, κατά τη γνώμη μου, οι πιο πρόσφορες και - πολιτικά, ηθικά και οικονομικά - οι πιο εφικτές λύσεις σε ορισμένα «κατά» προβλήματα που αντιμετωπίζουν.

Προειδοποιώ ότι το φυλλάδιο αυτό παρ' ό,τι στηρίζεται σε επιστημονικά διακριθέντα στοιχεία δεν επιδιώκει τίτλους επιστημονικής εργασίας.

Μία προσωπική μαρτυρία είναι - και ίσως - μια πολιτική πρόταση...

Η ελληνίδα σήμερα

Στις δημοκρατικές πολιτείες, η εξασφάλιση της ισότητας ευκαιριών γενικά, το λεγόμενο «fair play», για όλους ανεξαιρέτως τους πολίτες, στον πολιτικό, κοινωνικό και οικονομικό στίβο, αποτελεί προϋπόθεση, αλλά και απόδειξη εννοίας και δημοκρατικότητας.

Στη χώρα μας, παρά το γεγονός ότι έχουμε δημοκρατία, δεν μπορούμε να πούμε ότι αυτό το «fair play» τηρείται και ως προς τις γυναίκες.

Ας το πούμε καθαρά: Παρά τις όποιες «δελτιώσεις» των τελευταίων δεκαετιών, με τις γνωστές και ιδιαίτερα προβληθείσες «γενναιοδωρες ρυθμίσεις» - οι περισσότερες των οποίων, πάντως, δεν ξεπέρασαν τα γραφεία των «ρυθμιστών» - και ανεξάρτητα από τους ιστορικούς, εθνολογικούς, κοινωνικούς ή όποιους λόγους - που μπορεί να «εξηγούν» αλλά δεν θεραπεύουν το πρόβλημα - σήμερα στην Ελλάδα η **μεγαλύτερη** μερίδα των πολιτών, όχι μόνο δεν συμμετέχει **αναλογικά** και **ισότιμα** στην πολιτική, οικονομική και κοινωνική διαστρωμάτωση, αλλά,

πολλές φορές, αγνοείται και, ορισμένες, παραμερίζεται, είτε με πρόσχημα τις «παράδοσεις», είτε με την απλή επιβολή του νόμου του φυσικά δυνατότερου...

Τα «φοβερά» ντοκουμέντα

Ας μιλήσουμε με τη γλώσσα των αριθμών, μιά και οι λέξεις έχουν τα τελευταία χρόνια υποστεί τέτοια επεξεργασία ελαστικοποίησης, ώστε να σημαίνουν ό,τι περίπου επιθυμεί κανείς:

1. Οι Ελληνίδες, ενώ αποτελούν το 51% του πληθυσμού - και τον εκλογικό σώματος - εκπροσωπούνται με το 4,3% στη Βουλή, με το 7,1% στα Δημοτικά Συμβούλια με το 1,1% στα Κοινοτικά Συμβούλια. Το 1,45% των δημάτων και το 0,38% των προέδρων κοινοτήτων είναι γυναίκες, ενώ στο ανώτατο συνδικαλιστικό όργανο, στη ΓΣΕΕ, οι γυναίκες εκπροσωπούνται με το 4% περίπου.

Παρόμοια ποσοστά μηδαμικής έως ελάχιστης εκπροσώπησης παρατηρούνται σε όλα τα κέντρα λήψης των αποφάσεων. (Οι πίνακες που ακολουθούν, εκτός αν αναφέρεται άλλη πηγή, έχουν ληφθεί από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος).

ΠΑΡΘΥΣΜΟΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ					
ΕΤΟΣ ΛΠΟΓΡΑΦΗΣ	ΑΜΦΟΤΕΡΩΝ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	%	ΑΝΔΡΕΣ	%
1971	8768372	4481624	51	4286748	49
1981	9729589	4960018	51	4779571	49



ΕΘΝΙΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ				
ΕΤΟΣ ΕΚΛΟΓΩΝ	ΑΝΔΡΕΣ ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ	%	ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ	%
1981	287	95,7	13	4,3
1985	291	96,7	9	3,3
1989	287	95,7	13	4,3

ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

ΔΗΜΟΙ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΔΗΜΑΡΧΟΙ	%
276	4	1,45
ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΠΡΟΕΔΡΟΙ	%
5.761	22	0,38

2. Οι γυναίκες, ενώ αποτελούν το 35,4% του εργατικού δυναμικού, αντιπροσωπεύουν το 53,3% των ανέργων, ενώ το ποσοστό της γυναικείας ανεργίας είναι υπερδιπλάσιο της ανδρικής!

ΣΥΝΟΛΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ					ΑΝΕΡΓΟΙ					
ΣΥΝΟΛΟ	%	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	%	ΑΝΔΡΕΣ	%	ΣΥΝΟΛΟ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	%	ΑΝΔΡΕΣ	%
3892457	100	1379801	35,4	2512951	64,6	303740	162022	53,3	141918	46,7

ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΝΕΡΓΩΝ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

ΕΤΟΣ	ΑΝΕΡΓΕΣ	%	ΑΝΕΡΓΟΙ	%
1975	13141	2,8	36825	2,5
1980	28459	4,6	35066	2,1
1984	143000	16,8	132000	7,5

3. Στον δημόσιο Τομέα, ενώ οι γυναίκες έχουν μια αρκετά ικανοποιητική παρουσία στους κατώτερους βαθμούς, στους ανώτερους, μικραίνει αισθητά και, στους ανώτατους, σχεδόν μηδενίζεται:

ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΜΟΝΙΜΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ

ΦΥΛΟ	ΚΛΑΔΟΣ ΑΤ (ΑΝΩΤΑΤΩΝ ΣΧΟΛΩΝ)									
	ΒΑΘΜΟΙ									ΣΥΝΟΛΟ
	1	2	3	4	5	6	7	8		
ΑΝΔΡΕΣ	98,1	89,8	88,4	77,7	69,1	49,6	60,7	50,7		67,8
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	1,9	10,2	11,6	22,3	30,9	50,4	39,3	49,3		32,2

ΚΛΑΔΟΣ ΜΕ (ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ)

ΦΥΛΟ	ΒΑΘΜΟΙ									ΣΥΝΟΛΟ
	4	5	6	7	8	9	10			
ΑΝΔΡΕΣ	64,6	58,6	59,3	52,4	40,7	28,2	44,9			50,4
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	35,4	41,4	40,7	47,6	59,3	71,8	55,1			49,6

4. Το 79,9% του ενεργού αναλφάβητου πληθυσμού είναι γυναίκες. Ο συνολικός αριθμός αναλφάβητων γυναικών είναι 563435 ή το 13,3% του συνολικού γυναικείου πληθυσμού. Τα αντίστοιχα στοιχεία για τους άνδρες είναι 143266 ή ποσοστό 3,6%.



5. Η παροχή συνεχούς μη αμειδόμενης, μη κοινωνικά ασφαλισμένης και, οριομένης φορές, ούτε καν ηθικά αναγνωρισμένης απασχολήσεως, είναι ένα παλιό, οξύ πρόβλημα, που αντιμετωπίζουν προφανώς όλες οι νοικοκυρές. Όμως, το σύνδρομο αυτό της «Μαίφης Παναγλωταρά», παίρνει τραγικές διαστάσεις στις αγροτικές, κυρίως, αλλά και σε πολλές αστικές περιοχές, για τις γυναίκες που παρέχουν συνεχή μη αμειδόμενη εργασία στο σπίτι και στο χωράφι ή στην οικογενειακή διатеχνία ή επιχείρηση. Οι γυναίκες αυτές, ενώ εργάζονται και πέραν των νομίμων ωραρίων, ούτε αμειβονται, ούτε έχουν κυριότητα στα παραγόμενα προϊόντα, και, τις περισσότερες φορές, δεν έχουν καν ιδιαίτερη κοινωνική ασφάλιση. Έτσι το 77,3% τον συνόλου των εργαζομένων στις αστικές και ημιαστικές περιοχές και το 70,2% στις αγροτικές, το οποίο χαρακτηρίζεται από τη Στατιστική ως «συνμειδούμενα και μη αμειδόμενα μέλη οικογενείας», είναι γυναίκες:

ΘΕΣΗ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ
ΣΤΙΣ ΑΣΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΗΜΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ
ΚΑΙ ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΓΥΝΑΙΚΩΝ
ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΚΛΕΘ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ

ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΕΣ	% ΕΠΙ ΣΥΝ. ΚΑΤΗΓΟΡ.	ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΕΣ ΠΑΛΙΟ ΤΟΥΣ ΔΕΚ ΣΜΟ	% ΕΠΙ ΣΥΝ. ΚΑΤΗΓΟΡ.	ΣΥΝΜΕΙΔΟΥΜΕΝΕΣ ΚΑΙ ΜΗ ΑΜΕΙΔΟΥΜΕΝΕΣ ΟΞ ΜΕΛΗ ΟΙΚ. ΜΕΛΩ	% ΕΠΙ ΣΥΝ. ΚΑΤΗΓΟΡ.	ΜΙΣΘΟΤΕΣ (σε αστική ή αγροτική)	% ΕΠΙ ΣΥΝ. ΚΑΤΗΓΟΡ.
12.500	7,7	90.600	17,0	126.300	77,3	463.500	31,9

ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ ΚΑΤΑ ΘΕΣΗ ΚΑΙ ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ											
ΣΥΝΟΛΟ	ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΕΣ	ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΕΣ ΠΑΛΙΟ ΤΟΥΣ ΔΕΚΑΤΙΣΜΟ		ΣΥΝΜΕΙΔΟΥΜΕΝΕΣ ΚΑΙ ΜΗ ΑΜΕΙΔΟΥΜΕΝΕΣ ΜΕΛΗ		ΜΙΣΘΟΤΕΣ ΠΑΛΙΟ ΤΟΥΣ ΔΕΚΑΤΙΣΜΟ		ΜΙΣΘΟΤΕΣ ΠΑΛΙΟ ΤΟΥΣ ΔΕΚΑΤΙΣΜΟ		ΜΕΛΗ ΤΟΙΣ ΔΕΚΑΤΙΣΜΟ	
		ΑΡ.	%	ΑΡ.	%	ΑΡ.	%	ΑΡ.	%	ΑΡ.	%
ΚΑΙ ΤΑ ΔΥΟ ΦΥΛΑ		972091	100	39333	100	584764	100	335072	100	39148	100
ΓΥΝΑΙΚΕΣ		291198	30	281	7,1	45247	7,7	235291	70,2	8911	22,8
ΑΝΔΡΕΣ		680933	70	39052	92,9	539517	92,3	99781	29,8	30237	77,2
										7746	84,4



Τι μπορεί να γίνει

Αυτές είναι με αριθμούς ορισμένες όψεις της σημερινής καταστάσεως της Ελλάδας, η οποία δεν μπορεί να χαρακτηριστεί δέδωια ικανοποιητική. Οι πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές ανισότητες είναι τόσο μεγάλες, που για να αμβλυνθούν, δεν αρκεί πια η «αλλαγή νοοτροπίας», η οποία - όπως άλλοτε όλες οι «αλλαγές» - κατάντησε κενό σύνθημα, ενώ δεν είναι λίγες οι φορές που χρησιμοποιείται και σαν «αόλοθι» απ' όσους άμεσα ή έμμεσα επιδιώκουν τη διαίωηση των ανισοτήτων. Απαιτούνται - όσο κι αν αυτό ηχεί «εκτός τόπου και χρόνου» - κάποιες κρατικές παρεμβάσεις, αλλά και - κυρίως - απαιτείται συντονισμένη υπεύθυνη και επίμονη δράση εκ μέρους όλων των Ελληνίδων. Είναι καιρός οι ελληνίδες να μάθουν πως όπως η ελευθερία, έτσι και η ισότητα, είναι και' εξοχήν πολιτικό αγαθό, που δεν χαρίζεται, αλλά κατακτάται...

Ποσοστάσεις ή αναλογική συμμετοχή

Ελέγχει το πολιτικό περιβάλλον και τις εξελίξεις του, μόνο στο δαθμό που έχεις λόγο στη διαμόρφωσή του. Την ουσιαστική αυτή αλήθεια αρχίζουν τα τελευταία χρόνια, να συνειδητοποιούν οι γυναίκες όλων του κόσμου, γι' αυτό και ο βασικότερος στόχος όλων των γυναικών κινημάτων και όλων των γυναικών είναι η συμμετοχή τους στα κέντρα λήψεως των αποφάσεων. Τα τελευταία χρόνια σ' ολόκληρη την Ευρώπη - και, τα τελευταία δύο και στη χώρα μας - γίνεται πολύς λόγος για τις «ποσοστάσεις», την ποσοστιαία δηλαδή συμμετοχή των γυναικών στα κέντρα λήψεως των αποφάσεων. Γυναίκες οργανώσεις, φορείς, κόμματα και κυβερνήσεις, τοπικές

περιφερειακές και εθνικές συζητούν, «παζαρεύουν» ή αποδέχονται ποσοστά γυναικείας συμμετοχής που - θεωρητικά τουλάχιστον - ξεκινούν απ' το 15% και φθάνουν στο 45%.

Παρακολουθώντας την υπόθεση αυτή των ποσοστάσεων από κοντά, και διαπιστώνοντας πως ενώ εκφράζει μια οδυνηρή πραγματικότητα και μια αδήρητη ανάγκη, τείνει είτε να εξελιχθεί σε «παχνίδα της κολοκυθιάς» (γιατί 20 κι όχι 30) είτε να καταγγελλεί ως αυθαίρετη, είτε το - σημαντικότερο - να δεσμεύει για πολλά χρόνια με αριθμούς τη γυναικεία συμμετοχή και - κυρίως - να δώσει και πάλι στους άνδρες την πρωτοδοουλία κινήσεων καθιστώντας τους «παρωχημένους» αν όχι «δορητές» αλλοτρίων αγαθών, σκέφθηκα την προώθηση του θεσμού της **αναλογικής** συμμετοχής. Να συμμετέχουν, δηλαδή, και' αρχήν στα όργανα κάθε κόμματος, αριθμός γυναικών ανάλογος των εγγεγραμμένων - γυναικών μελών και, εφ' όσον το κόμμα ασκήσει εξουσία, να προτείνει - στην περίπτωση αιρετών - και να διορίσει - στην περίπτωση διορισμένων - ανάλογο αριθμό γυναικών, σ' όλα τα κέντρα λήψεως των αποφάσεων.

Την πρόταση αυτή, που με θέρη επεξεργαστήσαμε στο Τμήμα Γυναικών της Νέας Δημοκρατίας, υπέβαλα το Καλοκαίρι του 1988 στη Συνδιάσκεψη των Γυναικών του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος στη Βόννη, εκπροσωπώντας το Τμήμα Γυναικών της Νέας Δημοκρατίας. Η πρόταση έγινε ομόφωνα δεκτή απ' όλες τις γυναικείες οργανώσεις των ευρωπαϊκών κομμάτων, που μετέχουν στο Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα και, μάλιστα, το Φθινόπωρο του 1988 η σχετική απόφαση επικυρώθηκε από όλους τους αρχηγούς των κομμάτων αυτών, κατά τη σύνοδο των Λουξεμβούργου.



ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΛΑΪΚΟ ΚΟΜΜΑ ΤΜΗΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

ΑΠΟΦΑΣΗ

Η Συνδιάσκεψη του Τμήματος Γυναικών του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος, πιστεύοντας ότι οι Ευρωπαίες μπορούν να παίξουν όχι απλά σημαντικό, αλλά αποφασιστικό πολιτικό ρόλο στο σημερινό ραγδαία μεταβαλλόμενο κόσμο μας και επιθυμώντας να προσθήσουν την πλήρη ιδιότητα στην πολιτική ζωή των χωρών τους, με τη συμμετοχή όσο το δυνατόν περισσότερων γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων, και αφού άκουσε και συζήτησε τις σχετικές προτάσεις της ομάδας εργασίας «για τη συμμετοχή της Γυναίκας στην πολιτική», αποφασίζει:

1. Ο αριθμός των γυναικών που θα προτείνονται από τα Κόμματα για αξιώματα ή ως υποψήφιοι για αξιώματα σε εκλόγιμες θέσεις αυξάνεται, τουλάχιστον **ανώλεια** με τον αριθμό των γυναικών-μελών των αντίστοιχων Κομμάτων.
2. Τα Κόμματα που ανήκουν στο Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα, καλούνται πάντα να στηρίζουν τις προσπάθειες των γυναικών τμημάτων τους οικονομικά και, παράλληλα, να προσθήσουν με όλο το δυνατόν αντιπροσώπευση στη δημόσια ζωή των χωρών τους.
3. Τα τμήματα γυναικών των Κομμάτων, θα υποβάλλουν σε τακτά διαστήματα στις συνδιασκέψεις του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος, εκθέσεις, γύρω απ' την κατάσταση και την πορεία της εφαρμογής της αρχής για τη συμμετοχή των γυναικών σε αξιώματα και εκλόγιμες θέσεις.
4. Τα Κόμματα που συμμετέχουν στο Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα, αναλαμβάνουν την υποχρέωση για την εφαρμογή της απόφασης αυτής.

Η μετάφραση της απόφασης της Συνδιάσκεψης των Γυναικών του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος στη Βόννη, που δέχεται την «Αναλογική Συμμετοχή».

Έτσι, σήμερα, τα περισσότερα χριστιανοδημοκρατικά και φιλελεύθερα κόμματα της Ευρώπης αποδέχονται και έχουν δεσμευθεί να προσθήσουν την «Αναλογική Συμμετοχή» των Γυναικών στα Κέντρα Λήψης των Αποφάσεων».

Φυσικά θέτοντας το πολιτικό αυτό **στόχο** γνωρίζουμε καλά ότι δεν θα ήταν δυνατόν να ελεγχθούν **αύριο** στη Βουλή 153 γυναίκες Βουλευτές, ούτε να οριστούν 20 γυναίκες υπουργοί στη Κυβέρνηση, ούτε 140 δήμαρχοι και 3000 πρόεδροι κοινοτήτων. Ούτε ασφαλώς είναι δυνατόν οι γυναίκες να ελέγξουν **αύριο** βασικές συνδικαλιστικές ή επαγγελματικές οργανώσεις ή να στελεχώσουν τις ανώτατες θέσεις της δημόσιας διοίκησης. Μια τέτοια επιδίωξη, αυτή τη στιγμή, δεν θα ήταν απλώς εξωπραγματική, θα ήταν φαιδρή. Όμως θέτοντας αυτό τον **στόχο**, αναγορεύουμε σε ένιστη πολιτική προτεραιότητα την «αναλογική συμμετοχή» των γυναικών στα κέντρα λήψης των αποφάσεων.

Με την ενέργεια αυτή είναι προφανές ότι τίθενται σε λειτουργία διαδικασίες, απελευθερώνονται δεσμευμένες δυνάμεις, κεντρίζονται φιλοδοξίες, προκαλούνται αντιπαράθεσεις, αναγκάζονται προθέσεις, δημιουργείται, με λίγα λόγια, το κλίμα και οι προϋποθέσεις, ώστε η αναλογική συμμετοχή να καταστεί σύντομα αποδεκτή κοινωνική και πολιτική πρόταση.

Είναι αλήθεια, πριν εισηγηθούνε την πολιτική αυτή σε πανευρωπαϊκή κλίμακα, την δοξαμάσαμε στο κόμμα μας, τη Νέα Δημοκρατία, με κατεπληρωμένα αποτελέσματα. Πραγματικά, με την εφαρμογή, από το 1986 ενός ειδικού «Προγράμματος Δράσεων» στα Τμήματα Γυναικών της Νέας Δημοκρατίας ο' ολοκλήρωτη την επιχείρησή, ανατορώσαμε με περάσαμε στην ενεργό πολιτική, με άλλα τμήματα του γυναικείου πληθυσμού, που, παρ' όλη



χρόνια, ούτε καν απειθείς παρατηρητές των πολιτικών εξελίξεων θα μπορούσαν να χαρακτηρισθούν.

Ορατό αποτέλεσμα: Κατά τις εσωκομματικές εκλογές του 1987, κατορθώσαμε να έχουμε όχι μόνο μαζική γυναικεία συμμετοχή στα ψηφοδέλτια, αλλά και πρωτοφανή υποψηφιότητα των γυναικών υποψηφίων, που σε ποσοστό, κατά μέσο όρο σ' όλη την επικράτεια, ξεπέρασε το 200%.

Το παράδειγμα, όπου για 7μελές συμβούλιο ψηφίστηκαν 6 γυναίκες υποψήφιοι είναι δέκα μια ακραία περίπτωση, είναι όμως γεγονός ότι δεν υπάρχει πια ούτε μία κοιμματική οργάνωση της Νέας Δημοκρατίας, σε οποιοδήποτε επίπεδο, όπου να μη εκπροσωπούνται οι γυναίκες.

Εκλογές 89: Η δικαίωση αγνοφαινεται

Μιά ακόμα πιο εμφανής επιτυχία της πολιτικής αυτής προώθησης των γυναικών στα κέντρα λήψης των αποφάσεων, ήταν το αποτέλεσμα των εκλογών της 18ης Ιουνίου 1989.

Στον χώρο της Νέας Δημοκρατίας, όπου και εφαρμόσαμε συνειδητά και προγραμματισμένα την πολιτική αυτή, υπερδιπλασιάσαμε τον αριθμό των γυναικών βουλευτών - από 3 το 1985 τώρα εξελέγησαν 7 (ποσοστιαία αύξηση 135%) - δόθηκαν δύο γυναίκες δουλεντές στην επαρχία, κατακτήθηκαν δυο πρώτες θέσεις σε σταυρούς από γυναίκες (μία στην Αθήνα και μία στην επαρχία) και είχαμε μια θεαματική μεταστροφή της γυναικείας ψήφου (έως και 8,5%) προς τη Νέα Δημοκρατία, πράγμα, πάντως, που ασφαλώς οφείλεται και σε άλλους παράγοντες.

Το κυριότερο όμως γεγονός που το θεωρώ ιστορικό, είναι η αλλαγή της ψηφοδοτικής συμπεριφοράς των γυναικών.

Για πρώτη φορά, οι γυναίκες ψηφοφόροι εμπιστεύθηκαν τις υποψήφιες γυναίκες όλων των κομμάτων σε τέτοια έκταση. Οι γυναίκες υποψήφιες πήραν, κατά μέσο όρο, διπλάσιο αριθμό γυναικείων ψήφων απ' αυτούς των ανδρών, ανατρέποντας έτσι οριστικά, το μέχρι πριν λίγο καιρό αφοραλιστικό επιχείρημα των κομμάτων, ότι δεν τοποθετούν περισσότερες γυναίκες στα ψηφοδέλτια, γιατί «οι γυναίκες δεν ψηφίζουν γυναίκες». Θα μπορούσα να πω ότι στις εκλογές αυτές που τις θεωρώ **ορόσημο** για την Ελληνίδα, αναδείχθηκε η «**γυναικεία δύναμη**», την οποία όχι μόνο κανένας πια δεν μπορεί να αγνοήσει, αλλά και πιστεύω θα παίξει καταλυτικό ρόλο στην γενική ανανέωση της πολιτικής μας ζωής, αφού η γυναίκα απ' τη φύση της φέρνει καινούργια πράγματα σ' αυτό τον κατεξοχόν ανδρικό χώρο: Την ευαισθησία ως προς το περιβάλλον, την φαντασία και την πρακτικότητα ως προς την εξεύρεση λύσεων, την επιμονή και υπομονή ως προς την επίτευξη στόχων.

Ιδού τα αποτελέσματα στη Β' εκλογική Περιφέρεια Αθηνών ως προς τις γυναίκες υποψήφιες, τα οποία, λίγο πολύ, είναι ίδια σ' ολόκληρη την επικράτεια:

ΟΝΟΜΑ ΥΠΟΨΗΦΙΑΣ	ΣΥΝ. ΜΗΝΟΣ	ΣΥΝ. ΜΗΝΟΣ	ΣΥΝ. ΜΗΝΟΣ
ΜΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ-ΣΤΕΛΛΗ Ε. (Ν.Δ.)	22521	7979	14688
ΜΠΟΥΡΑΡΑ ΚΑΛ. (Ν.Δ.)	37454	12735	24302
ΠΕΤΡΑΚΗ-ΠΑΛΗ ΒΑΝΗ (Ν.Δ.)	17969	24295	46449
ΑΚΡΙΤΑ ΣΤΑΒΑ (ΠΑΣΟΚ)	26894	3371	19177
ΖΕΡΒΑΚΗ Γ. (ΠΑΣΟΚ)	11863	4592	7710
ΚΑΒΕΛΑ ΗΡΩ (ΠΑΣΟΚ)	3992	1202	2867
ΚΑΜΠΡΑΚΗ ΕΡ. (ΠΑΣΟΚ)	20577	5780	14691
ΣΤΑΥ ΟΥΡ. (ΠΑΣΟΚ)	4967	1487	3456
ΓΡΑΚΟΥΣΗ-ΛΑΔΑ ΕΛ. (ΣΥΝ.)	5900	2530	3388
ΔΑΜΑΝΑΚΗ ΜΑΡΙΑ (ΣΥΝ.)	98243	45899	51695
ΑΡΕΤΤΑ ΑΘ. (ΣΥΝ.)	4943	1700	3321
ΚΑΡΑΝΚΑ ΥΠΕΡΜΑΧΩ (ΣΥΝ.)	6042	2636	3394
ΚΟΤΑΜΑΝΩΟΥ ΕΥ. (ΣΥΝ.)	24224	8597	15003
ΝΙΚΟΛΑΚΗ ΘΑ. (ΣΥΝ.)	5567	2285	3262
ΣΙΑΝΟΥ ΒΟΤ. (ΣΥΝ.)	5370	2168	3175
ΤΟΛΑΚΗ ΜΑΡΙΑ (ΣΥΝ.)	9214	4029	5125



Εθνικό Συμβούλιο Γυναικών - Βουλή

Έως ότου όμως η «αναλογική συμμετοχή» γίνει πράξη και πρακτική για όλους τους πολιτικούς, κοινωνικούς και συνδικαλιστικούς φορείς, πιστεύω ότι θα πρέπει να επιδιώξουμε, τα γυναικεία προβλήματα και τα γυναικεία θέματα τουλάχιστον να ακούγονται και, εν πάση περιπτώσει, να τίθενται με τρόπο σαφή και συγκεκριμένο ενόπιον των κάθε μορφής αρχών και εξουσιών. Οι κεντρικές και περιφερειακές αρχές, πιστεύω πως πριν πάρουν μέτρα, τα οποία κατά τον ένα ή τον άλλο τρόπο έχουν επιπτώσεις πάνω στις γυναίκες, θα πρέπει να παίρνουν τουλάχιστον τη γνώμη τους.

Για τον σκοπό αυτό και μόνο νομίζω ότι θα πρέπει ν' ιδρυθεί ένα Εθνικό Συμβούλιο Γυναικών, στο οποίο θα συμμετέχουν γυναίκες εκπρόσωποι όλων των κομμάτων και όλων των γυναικείων οργανώσεων της χώρας. Όμως, για να μην εξελιχθεί κι' αυτό σ' ένα ακόμα γραφειοκρατικό Μινωτάυρο, που θα τρώει δίχως να παράγει τίποτε, το Συμβούλιο θα πρέπει να είναι άτυπο, να μην υπάρχει κανένα οικονομικό κίνητρο και καμιά αμοιβή, ο ρόλος του όμως να είναι γνωμοδοτικός. Δηλαδή, να εκφράζει γνώμη, πριν η εκτελεστική εξουσία εφαρμόσει μέτρα, που έχουν άμεση επίπτωση στο γυναικείο πληθυσμό.

Αλλά, και η νομοθετική εξουσία πιστεύω οφείλει ορισμένες «διευκολύνσεις» προς την γυναίκα, στον αγώνα της για την ισοτιμία. Νομίζω ότι με το να καθιερωθούν στη Βουλή, τρεις συζητήσεις, σε κάθε κοινοβουλευτική περίοδο, αφιερωμένες αποκλειστικά στα γυναικεία θέματα θα ήταν υπέρ του Κοινοβουλευτισμού και της Δημοκρατίας. Κατά τις συζητήσεις αυτές θα μπορούσε να γίνει έλεγχος της εκτελεστικής εξουσίας για την πολιτική της πάνω στα γυναικεία θέματα και να προταθούν και να συζητηθούν και, ενδεχομένως, να ψηφισθούν νομοθετήματα που αφορούν τις γυναίκες.

... ΜΕ ΜΙΑ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ...

Όμως η Ελληνίδα πέρα και - στην καθημερινή πρακτική - πάνω απ' τα αφαιρετικά γυναικεία προβλήματα, αντιμετωπίζει σε μεγάλο βαθμό και τα προβλήματα που συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με την οικογένεια. Τη συγκρότηση, τη δομή, τη λειτουργία της. Ας μη γελοιάστε. Όταν αναφερόμαστε στον οικογενειακό προϋπολογισμό, στη φαντασία μας έρχεται μια γυναίκα μ' ένα καροτσάκι στο σούπερ μάρκετ ή στη λαϊκή αγορά, ενώ όταν μιλάμε για απασχόληση στην οικογένεια, σ' όλων το νου έρχεται μια γυναίκα με ποδιά στη κουζίνα να μαγειρεύει ή να φροντίζει το σπίτι και τα παιδιά. Παρά την όποια τυπική ισοτιμία, η γυναίκα έχει και σήμερα de facto το μεγαλύτερο βάρος των ευθυνών και των καθημερινών εργασιών που σχετίζονται με την οικογένεια.



Οικογένεια: Ένας πανάρχαιος θεσμός «ανακαλύπτεται»

Γενικά, μπορούμε να πούμε ότι η οικογένεια, που πέρασε μια πρωτοφανή κρίση, σε παγκόσμια κλίμακα, δρoσκαται σήμερα και πάλι στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος. Ο θεσμός, του οποίου ο εκφυλισμός, ο μαρasmus ή και ο θάνατος ακόμα είχαν σχεδόν «προδλεφθεί», γνωρίζει σήμερα, παγκόσμια, μια πρωτοφανή ανανέωση. Η οικογένεια, της οποίας ο ρόλος και η αξία είχαν κατά την εποχή της εκδοιμωχανίσεως των εθνών, έντονα αμφισβητηθεί, «ανακαλύπτεται» και πάλι, καθώς επαναβεβαιώνεται η ψυχολογική και λειτουργική αξία και - εδώ είναι το νέο - η ουσιαστική συμβολή της στην οικονομική ανάπτυξη των κρατών. Η εξήγηση αυτών των αντιρροπομένων απόμερων πάνου στον θεσμό της οικογένειας είναι απλή: Το μεγάλο εργοστάσιο της Βιομηχανικής περιόδου - σε αντίθεση με το αγροτικό υλοστατικό της εποχής που προηγήθηκε - για να λειτουργήσει, στηρίζεται στο ανώνυμο άτομο - εργάτη, που αποτελούσε απλώς ένα νούμερο για τον εργοδότη. Αντίθετα, το σημερινό μεταδοιμωχανικό κράτος στηρίζεται στις σχετικά μικρές οικονομικές μονάδες, που, είτε παράγουν, είτε πωλούν ή οπωσδήποτε χρησιμοποιούν τη γνώση, υπο μορφή ποικίλων τεχνολογιών. Το 80% των νέων επιχειρήσεων που δημιουργήθηκαν την τελευταία 20ετία στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής παράγουν ή εμπορεύονται γνώσεις. Οι μονάδες αυτές του μεταδοιμωχανικού κράτους δημιουργούνται και λειτουργούν από επόμενους ανθρώπους-δημιουργούς. Αυτός ο νέος *homo post industrialis* για να υπάρξει, χρειάζεται τις συνθήκες που παρέχει το οικογενειακό περιβάλλον. Η διατίοση εργασίας που έχει στατιστικά μετρηθεί, εξηγεί και το αντιφατικό φαινόμενο που παρατηρείται σήμερα στην Ευρώπη: Κυβερνήσεις που επεργέλλονται και αγρο-

νίζονται σκληρά για τον περιορισμό του κρατισμού, απ' τη μιά να καταργούν υπουργεία και πολλές γραφειοκρατικές υπηρεσίες κα' από την άλλη, οι ίδιες αυτές κυβερνήσεις, να ιδρύουν ανεξάρτητα υπουργεία Οικογένειας ή να επεκτείνουν και να ενισχύουν υφιστάμενες υπηρεσίες για την οικογένεια.

Στην απόφαση της τελευταίας Ευρωπαϊκής Συνδιασκέψεως για την Οικογένεια των χωρών μελών της ΕΟΚ, που έγινε στις Βρυξέλλες αναφέρεται ότι «χωρίς οικογένειες η Ευρώπη δεν έχει μέλλον. Η Ευρώπη - λέει η απόφαση - χρειάζεται μια κοινή αγορά. Αλλά μια Ευρώπη που θα είναι μόνο κοινή αγορά, είναι εκ γενετής εύθραυστη και περιορισμένη. Κανένας δεν είναι αποφασισμένος να θυσιασθεί για μια Ευρώπη των επιχειρηματιών, ούτε να την αντιμετωπίσει σαν δεύτερη πατρίδα. Ακόμα και σαν κοινότητα, η Ευρώπη αντιμετωπίζει αδέκαιο μέλλον, εκτός κα' αν γίνει μια ανθρώπινη κοινότητα, η οποία θα νοιάζεται για την καθημερινή, την οικογενειακή ζωή των κατοίκων της. Η Ευρώπη θα γίνει ενιαία μόνο όταν γίνει η Ευρώπη των οικογενειών...».

Η Προβιουοργός της Βρεταννίας Μ. Θάοτερ διακηρύσσει ότι «για μια καλύτερη Βρεταννία πρέπει να δυνάμωσουμε την οικογένεια. Αν δεν το κατορθώσουμε θα προκύψουν προβλήματα που καμιά κυβέρνηση δεν θα μπορεί να αντιμετωπίσει, πόσο μάλλον να επιλύσει...».

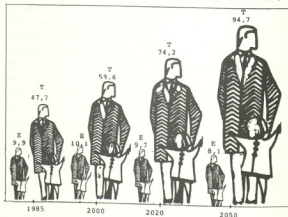
Ελληνική οικογένεια και δημογραφική απειλή

Αν για τις άλλες Ευρωπαϊκές χώρες η ενδυνάμωση του θεσμού της οικογένειας έχει στόχο την καλύτερη και την οικονομική ανάπτυξη των κοινωνιών τους, να την



χώρα μας καθίσταται και όρος επιδιώσεως. Πραγματικά, η δημογραφική απειλή - η ραγδαία και συνεχής γήρανση και μη ανανέωση του πληθυσμού της χώρας μας - δεν είναι μόνο ορατή, είναι απτή: Εφ' όσον συνεχισθούν οι σημερινοί ρυθμοί, σε 50 χρόνια η Τουρκία θα αγγίζει τα 100 εκατομμύρια κατοίκους, η Αλβανία θα ξεπερνά τα 10, ενώ η Ελλάδα μόλις θα φθάνει στα 8 εκατομμύρια. Ιδού ένας παραστατικός σχετικός πίνακας από το πολύ ενδιαφέρον διδύλο του Γ. Ν. Τζιφάτα «Η Ελλάς γηράσκουσα»:

Προστική του πληθυσμού της Ελλάδος (Ε) και της Τουρκίας (Τ) σε εκατομμύρια



Η χώρα μας σήμερα κατέχει τις πρώτες θέσεις στους ρυθμούς υπογεννητικότητα, γήρανσης του πληθυσμού, μειώσεως των γάμων και αυξήσεως στον αριθμό των διαζυγίων.

Σε κάθε Ελληνική οικογένεια αντιστοιχούν σήμερα 1,3 παιδιά με συνεχή πτωτική τάση, όταν το ελάχιστο για

μόνο τη συντήρηση του πληθυσμού είναι 2,1. Είναι χαρακτηριστικό και οδυνηρό ότι το πρώτο εξάμηνο του 1987, για πρώτη φορά από την εποχή της κατοχής, οι θάνατοι ξεπέρασαν τις γεννήσεις!

Να πως εξελίχθηκε ο πληθυσμός της Ελλάδος σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΣΥΕ:

Φυσική κίνηση του πληθυσμού στην Ελλάδα μέχρι το 1986							
	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986
Γόμοι	62352	71178	67784	71143	57671	62547	58933
Γεννήσεις	148134	140953	137275	132608	125535	116830	112911
Θάνατοι	87282	86261	86345	90586	88331	92624	91644
Υπερ. γεννίων / / 0000	60852	54692	50930	42022	37204	24206	21267
	6,31	5,62	5,19	4,27	3,77	2,43	2,13

Γεννήσεις ζώντων στην Ελλάδα σε μεγάλα γεωγραφικά διαμερίσματα							
	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986
Πεχ. Προβιόντας	62160	56780	56515	54463	50946	48246	46489
Ανατ. Σερρά Ελ.	7425	6979	6752	6170	5900	5206	4933
Πελοπόννησος	12203	11844	11453	11254	10868	10110	9507
Ιόνια Νησιά	1984	1953	1932	1727	1743	1558	1472
Ήπειρος	4775	4732	4610	4445	4166	3842	3644
Θεσσαλία	10696	10045	9761	9296	9074	8480	8162
Μακεδονία	32121	30272	29638	27979	26958	24906	24608
Θάκης	5255	5140	4949	4823	4701	4436	4096
Νησιά Αργίου	4712	4597	4446	4358	4156	3848	3646
Κρήτη	7828	7313	7389	7087	7023	6272	6034

ΠΑΘΥΣΜΙΑΚΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΣΤΟΝ ΕΛΛΑΔΙΚΟ ΧΩΡΟ

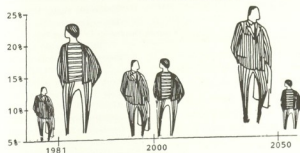
Περιοχή	Πληθυσμός (10 ³)			Μεταβολή (%)		Δείκτες	
	1961	1971	1981	1961	1971-81	Γεννηο.	Θανάτων
Πρωτεύουσα	1852,7	2450,2	3027,3	37,1	19,1	2,04	0,92
Σταθ. Ελλάς (επίλ.)	970,9	992,2	1099,5	2,2	10,8	1,67	0,99
Πελοπόννησος	1086,3	986,9	1012,5	-10,0	2,6	1,57	1,12
Ιόνιοι Νήσοι	212,5	184,4	182,6	-13,2	-1,0	1,44	1,35
Ήπειρος	352,6	310,3	324,5	-12,0	4,6	1,66	0,93
Θεσσαλία	699,9	659,9	695,6	-4,4	5,4	1,77	0,93
Μακεδονία	1896,1	1890,6	2121,9	-0,3	12,2	1,75	0,94
Θράκη	356,5	329,5	345,2	-7,6	4,7	1,80	1,00
Νήσοι Αιγαίου	477,4	417,8	428,5	-12,5	2,6	1,54	1,23
Κρήτη	483,2	456,6	502,1	-5,5	10,1	1,81	1,00

Δείκτες αναφέρονται στην περίοδο 1971-81 για κατώτο άτομο.

Το 2020 σε κάθε χίλιους Έλληνες οι 560 θα είναι πάνω από 65 χρονών.



Διάγραμμα 2
Ποσοστία προοπτική της γηρότητας και της νεανικότητας του πληθυσμού της Ελλάδας



* Τα διαγράμματα ελήφθησαν απ' το βιβλίο «Η Ελλάς γηρόσκουσα» του Γ. Ν. Τζοφτά.

Οι απογοητευτικοί, πράγματι, αυτοί αριθμοί και οι πιθανές επιπτώσεις τους έχουν τα τελευταία χρόνια ενισχυθεί ορισμένες προσωπικότητες και ομάδες της Ελληνικής κοινωνίας, οι οποίες μεμονωμένα ή από κοινού, έχουν αναλάβει αξιολογικές πρωτοβουλίες ερμηνείας και αντιμετώπισης του φαινομένου. Αναφέρω, χαρακτηριστικά την Ακαδημία Αθηνών, την Εκκλησία της Ελλάδος, το Ίδρυμα για την Αντιμετώπιση του Δημογραφικού Προβλήματος. Σε πολιτικό επίπεδο, η Νέα Δημοκρατία έχει διατυπώσει ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα πάνω στο Δημογραφικό πρόβλημα, ενώ στον χώρο των γυναικών, ύστερα από πολλές προσπάθειες, κατορθώσαμε πέρυσι να κάνουμε την πρώτη συνδιάσκεψη «για τη σύγχρονη Ελληνική Οικογένεια», της «Πρωτοβουλίας των 25». Στην «Πρωτοβουλία» αυτή παίρνουν μέρος 25 γυναίκες από πολιτικά και οργανώσεις, που πρακτικά καλύπτουν όλες τις τοποθεσίες του πολιτικού φάσματος.

ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΠΟΥ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ ΣΤΗΝ "ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ"

"Ανωτάτη Συναγωγιστική Πολιτιστικών Ελλάδας"
"Ανώτατος Όμιλος Ελλάδας"
"Εθνικό Σημείο Ελληνίδων"
"Ελληνική Ομοσπονδία Γυναίκων Σομαλίων"
"Ένωση Γυναικών Κρήτης"
"Ένωση Εκπαιδευτών Γυναικών"
"ΖΩΝΤΑ Αθηνών"
"Κέντρο Μέρμερας Ομογένειας & Παιδιών"
"Μητρες Επιστρώσεις Πολιτισμού"
"ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Τμήμα Γυναικών"
"Παναθηναϊκή Οργάνωση Γυναικών"
"Πανελλαδικό Κίνημα Γυναικών"
"Πανελλήνια Ένωση Γυναικών"
"Παν. Ένωση Γυναικών Δημ. Υπαλλήλων"
"Πανελλήνια Οργάνωση Νοσοκομείων"
"Πολιτιστική Ένωση Ελληνίδων"
"Σοσιαλιστική Ένωση Ελλάδας"
"Σύλλογος Γυναικών Τραπεζικών Καλλιθέας"
"Σύλλογος Ελληνίδας Νοσοκομείων"
"Σύνδεσμος για τα Δικαιώματα της Γυναίκας"
"Σύνδεσμος Ελληνίδων Δασοκόπων"
"Σύνδ. Επαγγελματιών Επαγγελματιών Γυν. Αθηνών"
"Σωμα Ελληνίδων Οδηγών"
"Σ.Ε.Ν. Ελλάδας"



Οι 25 γυναικείες οργανώσεις που συμμετέχουν στη «Πρωτοβουλία Γυναικών για μια Σύγχρονη Ελληνική Οικογένεια» και «το αποκολλήτο» που χρηματοδοτήθηκε στην Α' Συνδιάσκεψη.

Ωστόσο, παράλληλα με τις υπεύθυνες και μετριοπαθείς αυτές φωνές, που ακούγονται από αγάπη για την Ελλάδα και την συνέχεια του έθνους, τελενται αναπτύχθηκε και μια ακατάσχετη καταστροφολογική δημιουργία, γύρω απ' το δημογραφικό πρόβλημα.

Δεν αποδέχομαι τις καοσανδρικές προβλέψεις ότι η χώρα σθίνει, τελειώνει, πεθαίνει, οι οποίοι άλλωστε, «μάλλον θόρυβο» κάνουν. Υπάρξουν, στη μακραίωνη ιστορία μας, πολλές ανάλογες ή και χειρότερες στιγμές. Πρόχειρα μου έρχεται στο νού μία δραματική επιστολή του Πατριάρχου Φωτίου, ο οποίος διεκτραφώνοντας με έκδηλη ανησυχία την συρρίκνωση του Ελληνικού πληθυσμού γράφει «εξεσπασίθη άπαν το Πλσυρικό» (Πλσυρικόν θέ-μα για τους Βυζαντινούς ήταν η Ελλάδα).

Δέχομαι όμως αυτά που δείχνουν οι στατιστικές και τα αριθμητικά δεδομένα: Υπάρχει έκδηλη και συνεχής τάση μειώσεως του πληθυσμού, που, αν αγνοηθεί, δεδομένων και των γεωπολιτικών συγκυριών, είναι δυνατόν να έχει σοβαρές συνέπειες στο μέλλον του έθνους...

Όμως, το δημογραφικό πρόβλημα δεν είναι πρωτογενές. Δεν είναι η αρρώστια. Είναι το σύμπτωμα. Είναι το αποτέλεσμα μιας σειράς άλλων προβλημάτων που άμεσα ή έμμεσα συνδέονται με την οικογένεια. Οι αιτίες του προβλήματος χωρίζονται από τους ειδικούς σε τρεις κυρίως ομάδες: στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική. Η υπογεννητικότητα, έτσι, αποδίδεται στην άνοδο του διπτικού επιπέδου, στην αστικοποίηση, στην άνοδο του μορφωτικού επιπέδου, στην εργασία της γυναίκας, στην έλλειψη στέγης και έργων κοινωνικής υποδομής (παιδικών σταθμών, παιδικής μέριμνας) στην υποβάθμιση του θεσμικού αισθήματος, στην εισαγωγή νέων από τύπων διαδωσέως και ψυχαιργαίας και σε ορισμένους άλλους λόγους.



Οι περισσότεροι απ' τους λόγους αυτούς είναι προφανώς μη ανατρέψιμοι. Ούτε το βιοτικό επίπεδο των ανθρώπων μπορεί να μειωθεί, ούτε η μόρφωση να απαγορευθεί, ούτε είναι δυνατόν να φυλακισθούν τα ραδιοηλεκτρονικά κύματα για να μην επηρεάζουν τα ξένα πρότυπα διαδύσεως. Όπως δεν είναι δυνατόν να ανακοιτεί η χειραφέτηση της γυναίκας και η προσπάθεια για ισοτιμία και για ελεύθερη επιλογή του τρόπου ζωής και εργασίας κάθε Ελληνίδα.

Επομένως, κάθε προσπάθεια ενισχύσεως του θεσμού της οικογένειας, θα πρέπει να επικεντρώνεται σε τομείς που μπορούν να επηρεασθούν και ασφαλώς να λαμβάνονται υπ' όψη όλες οι σύγχρονες κοινωνικές παράμετροι.

Το υπουργείο Εργασίας και η Γραμματεία Γυναίκας - της οποίας προδίδεται υπουργός - των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής έστειλαν, πριν λίγους μήνες, σ' όλους τους εργαζόμενους και τους εργοδότες των ΗΠΑ ένα φυλλάδιο με τίτλο «Εργασία και Οικογενειακές Διευκολύνσεις», στο οποίο απαριθμείται μια μεγάλη γκάμα εναλλακτικών λύσεων που σχετίζονται με την εργασία, την μέριμνα των παιδιών και των ηλικιωμένων, που ήδη εφαρμόστηκαν ή εφαρμόζονται σε πολλές αμερικανικές επιχειρήσεις και που έχουν στόχο ακριβώς να διευκολύνουν τις οικογενειακές σχέσεις των εργαζομένων.

«Η Αμερική» - αναφέρεται στην εισαγωγή - έχει γίνει μια κοινωνία στην οποία αναμένεται να εργασθούν ακόμα και γυναίκες με μικρά παιδιά. Όμως πολλοί απ' τους κοινωνικούς θεσμούς σχεδιάστηκαν κατά την εποχή που εργαζόταν ο άνδρας και η γυναίκα έμενε στο σπίτι. Αυτό που χρειάζεται είναι η μεταρρύθμιση των θεσμών και των πολιτικών που επικρατούν στους χώρους εργασίας, ώστε να διασφαλισθεί και η πλήρης συμμετοχή της γυναίκας στην οικονομία και η ταυτόχρονη διεκδίκηση των αν-

δρών και των γυναικών, ώστε να έχουν χρόνο και δυνατότητα να αφιερώνουν στα παιδιά τους...»

Η μελέτη αυτού του φυλλαδίου και η προσαρμογή στις δικές μας συνθήκες δεν θα ήταν κακό σκέφτομαι, καθώς η προοπτική και για μας είναι ταυτοσημή: Η Ελληνίδα έτσι ή αλλιώς, είτε εργάζεται με αμοιβή είτε όχι, ως απασχολούμενη θα πρέπει να αντιμετωπισθεί, σ' οποιοδήποτε μελλοντικό οικογενειακό σχεδιασμό.

Σχεδιάζοντας μία οικογενειακή πολιτική

Κατ' αρχήν θα πρέπει να προσδιορισθεί ο όρος οικογένεια.

Για μένα η οικογένεια είναι το βασικό κύτταρο της κοινωνίας. Στον χώρο της, τα μέλη που την απαρτίζουν, σεδόμενα την αυτονομία και την προσωπικότητα καθενός, με αλληλεγγύη, κατανέμουν ισοτίμα τις ευθύνες και ικανοποιούν τις συναισθηματικές τους ανάγκες. Η οικογένεια είναι ο χώρος όπου τα παιδιά παίρνουν τις πρώτες τους γνώσεις και μαθαίνουν να συμβιώνουν κοινωνικά. Η οικογένεια είναι το καταφύγιο και το ορμητήριο των μελών της.

Ποτεύοντας δε πως η πολιτεία οφείλει κάθε υλική και ηθική συνδρομή για την ενίσχυση του θεσμού της οικογένειας, νομίζω πως θα πρέπει να σχεδιασθεί μια ολοκληρωμένη εθνική οικογενειακή πολιτική και να συσταθεί ένας ενιαίος ανεξάρτητος φορέας, που θα αναλάβει τον συντονισμό και την υλοποίηση της πολιτικής αυτής.

«Κλειδί» της επιτυχίας μας ολοκληρωμένης οικογενειακής πολιτικής είναι, πιστεύω, η **ταυτόχρονη** άρση των και προώθηση προγραμμάτων, που θα ενισχύουν



τις στεγαστικές, οικονομικές, εργασιακές, κοινωνικές και πολιτιστικές ανάγκες της οικογένειας. Διότι το να προσφέρει σε κάποιον κατοικία όταν δεν του προσφέρει **ταυτόχρονα** εργασία ή το να του προσφέρει εργασία, αλλά όχι **ταυτόχρονα** και σταθμούς, όπου να μπορεί να αφήσει τα παιδιά του κατά την εργασία, είναι μέτρα σπασμοδικά που προφανέστατα δεν ενισχύουν την οικογένεια.

Παράλληλα, θα πρέπει να προσεχθεί η ποιότητα αυτών των αγαθών και υπηρεσιών. Η κατοικία π.χ. θα πρέπει να είναι κατάλληλη σε μέγεθος και ανέσεις για τις ανάγκες μιας σύγχρονης οικογένειας, όπως και οι γύρω χώροι της, οι οποίοι αποτελούν λειτουργική της προέκταση. Τελικά, τα παιδιά, την απόκτηση των οποίων επιδιώκουμε, εκεί θα περνούν μεγάλο μέρος του ελεύθερου χρόνου τους...

Πέρα απ' τις όποιες οικονομικές διευκολύνσεις, οι οποίες έτοι ή αλλιώς θάναι προσωρινές, θα πρέπει να προσεχθεί κυρίως η φορολόγηση, ώστε να λαμβάνονται υπ' όψη τα πραγματικά έξοδα της οικογένειας, των παιδιών και των άλλων εξαρτημένων μελών και όχι αυτά που νομίζει ο εκάστοτε υπουργός Οικονομικών, ο οποίος μπορεί και να μην έχει οικογένεια.

Οι ρυθμίσεις στον εργασιακό χώρο των εργαζομένων γονέων θα πρέπει να γίνουν με ενδιαφέρον και φαντασία, ώστε και η παραγωγικότητα να μην δλάπτεται και, ταυτόχρονα, οι γονείς να μπορούν να αφιερώσουν όσο πιο πολύ χρόνο μπορούν στην οικογένεια τους.

Η παιδική μέριμνα είτε με τη μορφή υγειονομικής περιθάλψεως, είτε με τη μορφή παροχής υπηρεσιών, βρεφονηπιακών σταθμών, σχολείων και χώρων αναψυχής, θα πρέπει φυσικά να αναβαθμισθεί και, πέραν των στοιχειωδών, που παρέχει το κράτος, να διευρυνθεί με τη συμμετοχή σ' αυτή των επιχειρήσεων όπου εργάζονται οι γονείς.

Η ΕΟΚ χρηματοδοτεί ήδη πολλά σχετικά προγράμματα...

Πέρα όμως και πάνω από τις ποικίλες οικονομικοτεχνικές ενισχύσεις προς την οικογένεια, ουσιαστικό ρόλο θα παίζει η ηθική ενίσχυση του θεσμού, ο οποίος - όπως άλλωστε οι περισσότεροι απ' τους κοινωνικούς μας θεσμούς - έχει, τα τελευταία χρόνια, υποστεί μια πρωτοφανή φθορά. Τον ρόλο της ηθικής αυτής ενισχύσεως θα πρέπει να αναλάβουν με ευφάνταστα πολιτιστικά προγράμματα και την αναβάθμιση της εκπαίδευσής και η Πολιτεία και η Εκκλησία. Στα σχολεία, στα μέσα ενημερώσεως, στα λοιπά μέσα επηρεασμού της κοινής γνώμης, θα πρέπει να καταβληθεί ιδιαίτερη προσπάθεια, ώστε, μαζί με την καταπολέμηση των φυλετικών στερεοτύπων, που διαιωνίζουν τους παραδοσιακούς ρόλους του άνδρα και της γυναίκας, να προσεχθεί και η καλλιέργεια αξιών γύρω από μια σύγχρονη ελληνική οικογένεια.



... ΣΕ ΜΙΑ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ο Κόσμος

Το 1984 πέρασε δίχως εντύπωση να επαληθευθούν οι εφιαλτικές προβλέψεις του Όργουελ. Άν και η ρευστότητα της έντονα μεταβατικής περιόδου που ζούμε δεν επιτρέπει ασφαλείς εκτιμήσεις, μπορούμε όμως με βεβαιότητα να πούμε πως η ανθρωπότητα δέκα χρόνια πριν την έναρξη της τρίτης χιλιετίας **τίνει** προς εντελώς αντίθετες κατευθύνσεις: Σε δημοκρατικότερες κοινωνίες, ορθολογικότερες και κυρίως ανθρωποκεντρικότερες.

Στον τομέα των Επιστημών, της Έρευνας και της Τεχνολογίας, ο άνθρωπος αναμφισβήτητα τα τελευταία χρόνια γράφει εποποιίες, καθώς θέτει τα θεμέλια σε ένα εντελώς νέο κόσμο. Πριν δυό δεκαετίες περπάτησε στο Φεγγάρι και ήδη ετοιμάζεται να περπατήσει στην Αφροδίτη και στον Άρη. Ο κόσμος ολόκληρος ατολμαϊδώνει σήμερα ενιμέρωση και ψυχαγωγία από εκατοντάδες διαφορετικούς τηλεοπτικούς σταθμούς. Πριν λίγο, εξωγγέλθηκε η δυνατότητα παραγωγής ενέργειας από το άτομο «στη γυάλα» - η τιθάσηση δηλαδή της σχάρας του ατόμου, που θα παράγει άφθονη, φθηνή ενέργεια, δίχως να αφήνει ραδιενεργά κατάλοιπα και δίχως να απαιτούνται

πανάκριδες εγκαταστάσεις. Από μέρα σε μέρα αναμένεται να μπει στην αγορά ο ηλεκτρικός υπεραγωγός, ο οποίος, μηδενίζοντας την απώλεια μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας, ελαχιστοποιεί και το κόστος της. Ένας νέος ρομαλέος κόσμος προετοιμάζεται στα ερευνητικά εργαστήρια.

Ταυτόχρονα όμως, η «τρύπα» του όζοντος μεγαλώνει, η όξινη βροχή καταστρέφει απέραντες δασικές εκτάσεις, ο «καρκίνος» της Αδριατικής απειλεί τις θάλασσες. Η μόλυνση του αέρα, των ποταμών, των θαλασσών, η μόλυνση του περιβάλλοντος γενικά, αλλοιώνει την πανίδα και χλωρίδα μεγάλων περιοχών του πλανήτη, αφανίζει πολλές μορφές ζωής και απειλεί την υγεία εκατομμυρίων ανθρώπων. Το ενόιο είναι ότι η προστασία του περιβάλλοντος γίνεται μέρα με την ημέρα, το κυρίαρχο θέμα του κόσμου. Κάθε μέρα όλο και περισσότερα «καμπανάκια» χτυπούν. Τα μέσα επηρεασμού της κοινής γνώμης δείχνουν όλο και μεγαλύτερο ενδιαφέρον, οι κυβερνήσεις όλο και περισσότερο απασχολούνται με το περιβάλλον. Οι άνθρωποι σ' όλο τον κόσμο όλο και περισσότερο ευαισθητοποιούνται και ενεργούν...

Η Ελλάδα

Μέσα σ' αυτόν τον έντονα προβληματιζόμενο και ραγδαία μεταβαλλόμενο κόσμο, η χώρα μας έχει πάθει ένα είδος εθνικής ακύρωσης. Όχι μόνο δεν συμμετέχει στον σχεδιασμό και στην εφαρμογή των καταλυσματικών τεχνολογικών εξελίξεων, που συντελούνται στα παραματικά εργαστήρια στην Αμερική, στην Ευρώπη και στην Ιαπωνία, αλλά δεν παίρνει μέρος ούτε καν στο «κατάστημα», στην αναπαραγωγή τους, όπως κάνουν πάρα πολλοί λαοί, κυρίως της άπω Ανατολής. Η Ελλάδα απλώς παύει



και χρησιμοποιεί το τελικό προϊόν, όπως τα πάμπλοντα αραβικά εμιράτα. Και τα περιθώρια συνεχώς στενεύουν...

Τα παλιά καταρρέουν...

Πιστεύω ότι η Ελλάδα δρoσκειται σήμερα στο κρισιμότερο σταυροδρόμι μετά τον Εμφύλιο. Είτε θα συντονίσει τα δόματα της με την Ευρώπη, περνώντας, με όποιο κόστος, στην ανάπτυξη, είτε θα καταντήσει ένας δεύτερης κατηγορίας ευρωπαϊός εταίρος, σε πρώτη φάση, και, σταδιακά, ένα μέτριο μεσανατολικό θέρετρο που θα ζηλένει την Τουρκία και θα ανταγωνίζεται την Τυνησία και το Σουδάν ...

Πιστεύω πως και οι πολιτικές συνθήκες για μιά τέτοια αναπτυξιακή επιλογή έχουν ωριμάσει, καθώς όλοι οι μύθοι της Ανατολής, που για δεκαετίες συντηρούσαν ελπίδες και εξέτρεφαν ανταπότες καταρρέσανα τελευταία παταγωδώς. Πράγματι, μεγάλα τμήματα της κοινωνικής μας διαστρωμάτωσης - όπως τα διαμορφώσαν οι «σεισμικές» αλλαγές των τελευταίων 40 χρόνων (Εμφύλιος, αστυφίλια, μετανάστευση, εκδιωργήανση, ένταξη στην ΕΟΚ κ.λ.π.) - που περιμέναμ με τα «δάια των φοινίκων» την «σοσιαλιστική αλλαγή», είδαν τα όνειρα τους να γίνονται πρόσχημα για την λεηλασία ταμείων και ιδεών...

Η τραγωδία - που, αν την εκμεταλλευθούμε πιστεύω πως μπορεί να γίνει ευλογία - είναι ότι η επέλαση αυτή των «σοσιαλιστών της σαμπάνιας» κατέστρεψε και τον παραδοσιακό πολιτικό λόγο. Τον απλοοστεντικά σχηματικό και άκαμτο πολιτικό λόγο, που ήθελε τους «δεξιούς», άκαρδους εργοστασιάρχες και εφοπλιστές, εθνικούς μειοδότες, κι απ' την άλλη, τους «αριστερούς» αθώα θύματα των πρώτων. Ο Ανδρέας Παπανδρέου και το

ΠΑΣΟΚ μπορεί να κόψισαν ακριβά, αλλά συνέτριψαν όλη αυτή τη μυθοπλασία.....

Για μιά νέα ευρωπαϊκή κοινωνία

Είναμ καρός-και ευκαιρία-να εγκαταλείψουμε το σύνδρομο του Καραγκιόζη. Στο κάτω κάτω δεν είναι δα και εξευνάδα να **ονειρεύεσαι** καρβέλια, όταν έχεις τα υλικά να τα **φτιάξεις!** Αν θέλουμε την Ελλάδα κάτι περισσότερο από ένα μέτριο ξενοδοχείο και τους Έλληνες κάτι περισσότερο από γκαρσόνια, είναι καιρός να αποχαιρέτησουμε τη νοοτροπία και τις πρακτικές της Ανατολής. Το «κυβερνάν ανατολίτικα» κατέληξε πλιάτσικο, ο ανατολίτικος πολιτικός πατερναλισμός κατέληξε «μαρμαριτισμός».... Για να σταθούμε με κάποια επάρκεια ως σύγχρονο ευρωπαϊκό κράτος είναι καιρός να δημιουργήσουμε μια νέα κοινωνία πρεσβύνων, δημοκρατικών, εργατικών πολιτών, με ένα προγραμματισμό που θα αξιοποιεί τα προτερήματά μας - την ευφροία, την εφευρετικότητα, τη δημιουργικότητα - και θα εξουδετερώνει τα ελλοτώματα - την ξενοφοβία, την κοινοπονηρία, τη φηγοπνία....

Προϋπόθεση για τη συγκρότηση της νέας αυτής ευρωπαϊκής ελληνικής κοινωνίας είναι ένας νέος πολιτικός λόγος. Απλός, πρακτικός, επιχειρηματικός, νηφάλιος, πειστικός κυρίως. Η ευθύνη, **όλων** των πολιτικών δυνάμεων είναι ιστορική. Θα πρέπει να συμβάλλουν θετικά ή αρνητικά, ενσυνείδητα πάντως, στη δημιουργία των συνθηκών εκείνων που θα γεννήσουν τη νέα κοινωνία πολιτών. Ένας απ' τους πρώτους στόχους, πιστεύω θα πρέπει να είναι η «αυτοσυνειδητοποίηση». Το Ημεαλείτω «εδι-ξηράμην εμεωντόν» σε εθνική όσο γίνεται αναφύλα, να συνειδητοποιήσουμε δηλαδή ποό δροιοκόμασται, που ήσ- λουμε να πάμε και κατόπιν να σχεδιάσουμε τη δροιοποίη-



Ηχούν κοινότοπα, δέβαια αυτά. Όλοι «πάνω-κάτω» τα γνωρίζουν. Όμως, το «πάνω-κάτω» δεν αρκεί πια. Το «περίπου» μπλοκάρει τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές, οι οποίοι μόνον «ακριδώς» μετρούν και σχεδιάζουν...

Η επανάσταση της αξιοκρατίας

Πώς θα προχωρήσουμε; Πρώτα-πρώτα πιστεύω, πρέπει να κερδηθεί η εμπιστοσύνη όλων των Ελλήνων. Αυτό που ονομάζουμε συναίνεση ή συμφιλίωση, αποτελεί προϋπόθεση για την αποτελεσματική άσκηση, όποιας νέας πολιτικής. Μ' άλλα λόγια, το γεγονός ότι τον πληθωρισμό τον πληρώνουν εξίσου «δεξιοί» και «αριστεροί», ότι το νέφος το αναπνέουν εξίσου θανατηφόρα όλοι οι Αθηναίοι, οσοδήποτε αντονόητο, οφείλει να γίνει και κατανοητό!...

Χρειάζεται, κατόπιν, να γίνει αποδεκτό ότι η έννοια της **αξιοκρατίας** είναι **απολύτως ανελαστική** και **απολύτως μετρήσιμη**. Δύο και δύο κάνουν ακριδώς τέσσερα και καμιά οικογενειακή, φιλική, κομματική ή άλλη σχέση δεν μπορεί να τα κάνει 5 ή 3! Τα διαδόχτα «μόρια» του κ. Κοντογυώργα, μπορεί να είναι αποδεκτά για φιλανθρωπικές επιχορηγήσεις, είναι όμως εξωφθάλμως ηλίθια για οποιαδήποτε παραγωγική διαδικασία...

Αν θέλουμε όχι απλά να επιζήσουμε, αλλά να **παίξουμε** και κάποιο ρόλο, στον μεγαλειώδη και σκληρά ανταγωνιστικό κόσμο που έρχεται, οφείλουμε να επιδοτησουμε την αξία και την εργατικότητα κι όχι τη μετριότητα και την ραστώνη...

Η εποχή των συνθημάτων τελείωσε. Μπροστά μας περιμένει το μέλλον να το κατακτήσουμε. Αν δεν πάμε εμείς στον μέλλον, θα έλθει εκείνο επάνω μας και θα μας καταπλακώσει.

Απλά - και απλουστευτικά - πιστεύω πως χρειαζόμαστε μια υγιή οικονομία, μια υποφερτά λειτουργούσα Διοίκηση, μια επιστημονικά αναπτυξιακή Παιδεία, μια στοιχειώδης ανθρώπινη περιθώλη. Χρειαζόμαστε εκσυγχρονισμό της διοικητικής μας, αναδιάρθρωση της αγροτικής παραγωγής, περιφρούρηση του περιβάλλοντος.

Τα αντικειμενικά δεδομένα παντού, σήμερα είναι από κακά έως άθλια. Η οικονομία μας αγκοματά. Το κατά κεφαλήν ακαθάριστο εθνικό εισόδημα το 1988 ήταν επίσημα το τελευταίο στην Ευρώπη, 51,1 - εκεί ακριδώς που δι-σκόταν το 1969! Το εξωτερικό χρέος - 22 δισεκατομμύρια δολάρια επίσημα, 32 κατά το ΟΟΣΑ και 37 σύμφωνα με άλλους - δεν αφήνει και πολλά περιθώρια, ανάσας έ-στω...

Το Δημόσιο, ανέκαθεν «δαρύ» και αντιπαραγωγικό, ύστερα απ' την κατάργηση της ιεραρχίας, των βαθμολογιών και μισθολογικών κινήτρων και την πρόκληση επιπλέον εκατοντάδων χιλιάδων ανειδίκευτων, παρέλυσε πλήρως. Κάθε πιστοποιητικό πρέπει να κοστίζει γύρω στις 80.000 δραχμές στον Έλληνα φορολογούμενο, υπολογίζω.

Η στοιχειώδης εκπαίδευση πριν δύο - τρία χρόνια - όπως ανέφερε μια επίσημη επιτροπή του τότε υπουργού κ. Τρίτση - έδωζε 36% «πρακτικά αναλφάβητους»! Τα πανεπιστήμια, ύστερα από μακροχρόνιους αγώνες «έναντια στην εντατικοποίηση» δίνουν επιτέλους ανάλογους καρπούς: Ανειδίκευτους πτυχιούχους! Κάποιες ελπιδοφόρες πανεπιστημιακές ερευνητικές προσπάθειες στην Πάτρα και την Κρήτη πνίγηκαν στη γραφειοκρατική μικρόνοια...

Στην περιθώλη κάθε νοσοκομειακό ράντζο κά-
ζει, δύο φορές όσο το δομίδιο πολυτελούς ιδιωτικής
νικής!!



Στον αγροτικό τομέα, οι γενναϊόφωρες κοινοτικές επιδοτήσεις μετατράπηκαν σε «μειωμένες». Τίποτα δεν άλλαξε στις καλλιέργειες. Η διομηχανία μας, όση δεν παρασιτίζεται στο Πρωτανείο των «προβληματικών», επωλήθηκε ήδη στους Ξένους!...

Παρά ταύτα, είμαι αισιόδοξη. Γιατί ο λεγόμενος φιλελευθερισμός - το λιγότερο και καλύτερο κράτος δηλαδή - που είτε ως «Θατοερισμός», είτε ως «Ρηγκανισμός» ή «Γκορμπατσοφισμός» και «Περεστρόϊκας», σαράνι σήμερα συνειδήσεις και καθυστώτα, «ταριάζει», «εναρμονίζεται», με την ψυχροσύνη του Έλληνα και τα προτερήματα του χαρακτήρου του. Το ονομαζόμενο «Ελληνικό δαμόνιο», που δεν είναι ένας εθνικιστικός μύθος, αλλά οι πολύ συγκεκριμένες ικανότητες του Έλληνα να τολμά, να ρισκάρει, να επιχειρεί, να επεκτείνεται, να κερδίζει, να καταικτεί, όταν δεν εμποδίζεται από «τουρκομπαράκι» κρατικούς γραφειοκρατικούς περιορισμούς, πιστεύω, ότι μπορεί να «θαυματουργήσει» και εδώ, όπως ακριβώς στο εξωτερικό. Στην Αμερική, στην Αφρική, στην Αυστραλία, όπου Έλληνες, όχι μόνον ελέγχουν ολόκληρους κλάδους παραγωγής, αλλά στελεχώνουν και τα μεγαλύτερα και αξιολογότερα πανεπιστήμια, νοσοκομεία, και ερευνητικά κέντρα. Είναι, το «Ελληνικό δαμόνιο», πιστεύω, ένα από τα μεγαλύτερα - και το **ασφαλότερο** σίγουρα - κεφάλαιο που μπορούμε να επενδύσουμε...

Απελευθερώνοντας το «δαμόνιο της φύλης», μπορούμε να εισάγουμε και να επεξεργαστούμε, *αλλά* και να παράγουμε εδώ, σε κάποια στιγμή, πρωτότυπη τεχνονομία. Ας μη ξεχνούμε ότι δεν ήταν μονάχα ο Πλάτων και ο Αριστοτέλης Έλληνες. Ήταν και ο Αρχιμήδης και ο Δημόκριτος. Κι από τους σύγχρονους δεν ήταν μονάχα ο Σεφέρης και ο Ελύτης. Έλληνες ήταν και ο Παπανικολάου...

Με δύο λόγια, η χώρα πιστεύω πως χρειάζεται μια **εθνητική επανάσταση**, που θα δώσει τη δυνατότητα σε κάθε πολίτη να αναπτύξει ελεύθερα όλες τις ικανότητές του, προς όφελος του ίδιου πρωτίστως και του κοινωνικού συνόλου, στη συνέχεια. Θα είναι μια **Επανάσταση της Ελπίδας**, της **Συγνορίας** και της **Αισιοδοξίας**.

Αυτή την Επανάσταση της Ελπίδας καλούνται να την σχεδιάσουν και να την εμεταλλενθούν και οι Ελληνίδες. Στο κάτω-κάτω, ισοτήτα δεν σημαίνει πορείες και ντυντούκες. Η ισοτήτα δεν είναι αντιπαλότητα, αλλά μια φυσική καθημερινή διαδικασία. Είναι μία διαδικασία που επιβάλλει οποιοδήποτε κοινωνικό ή πολιτικό φαινόμενο, οποιαδήποτε άποψη, στάση ή ενέργεια, να μη τη διαχωρίζουμε σε ανδρική ή γυναικεία, αλλά σε ωφέλιμη ή ζημιογόνα, ηθική ή ανήθικη. Η ισοτήτα, έτσι, ο' όλο το κοινωνικό γίνεσθαι καταργεί το διαζευτικό ή αντικαθιστώντας το με το συμπλεκτικό **και**. Το αύριο θα το χτίσουν, σίγουρα, ο άνδρας **και** η γυναίκα !

Πιστεύω πως η τελική προσπάθεια του έθνους μας θα πρέπει να είναι να κατακτήσουμε το αύριο, δίχως να χάσουμε την εθνική μας ταυτότητα. **Είναι πολύ μεγάλο το παρὲθόν μας για να το λημονήσουμε και είναι πολύ επαναστατικό το μέλλον για να το αγνοήσουμε**. Πιστεύοντας ότι οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές λειτουργούν θαυμάσια δίχως παραδόσεις και όνειρα, ενώ οι άνθρωποι, δίχως αυτά, μαρμαρώνουν και πεθαίνουν, νομίζω πως ακριβώς εδώ έγκειται η πρόκληση του μέλλοντος: Να συνδυάσουμε αμμονικά το παρὲθόν και το μέλλον. Την παράδοση με την τεχνολογία. Τον ηλεκτρονικό υπολογιστή με τον ανθρώπινο λόγο. Τα μαθηματικά με την ποίηση.

Είτε ζούμε τις πρώτες μέρες, είτε τις παραμονές του «Νέου Γενναίου Κόσμου», η αλήθεια είναι ότι **είναι Έλλη**



νούργιος Πολιτισμός γεννιέται, με την ανατολή της Τρίτης Χιλιετίας. Και εμείς θα πρέπει να προετοιμαστούμε για την υποδοχή. **Το μέλλον, στο κάτω κάτω, ανήκει σ' όσους είναι έτοιμοι να το δεχθούν!**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σαν πρόλογος	σελ. 1
A. ΓΙΑ ΜΙΑ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΔΑ	» 3
Το πλαίσιο: Προς το 2000	» 3
Η θέση της γυναίκας	» 6
Η Ελληνίδα σήμερα	» 8
Τα «φοβερά» ντοκουμέντα	» 9
Τι μπορεί να γίνει	» 14
Ποσοτώσεις ή αναλογική συμμετοχή	» 14
Εκλογές '89: Η δικαίωση αγνοφάνεται	» 18
Εθνικό Συμβούλιο Γενναίων - Βουλή	» 20
B. ΜΕ ΜΙΑ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ	» 21
Οικογένεια: Ένας πανάρχαιος θεσμός	
«ανακαλύπτεται»	» 22
Ελληνική οικογένεια και δημογραφική απειλή	» 23
Σχεδιάζοντας μια οικογενειακή πολιτική	» 31
Γ. ΣΕ ΜΙΑ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	» 34
Ο Κόσμος	» 34
Η Ελλάδα	» 35
Τα παλιά καταρρέουν	» 36
Για μία νέα ευρωπαϊκή κοινωνία	» 36
Η επανάσταση της αξιοκρατίας	» 36
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	» 36



ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ - ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ

Το φυλλάδιο που - ελπίζω - διαβάσατε, αποτελεί μιά προσωπική «φωτογράφιση» της σημερινής καταστάσεως της Ελληνίδας, της οικογένειας και της κοινωνίας μας και μιά - προσωπική επίσημη - πρόταση για την δελτίωση και τον εκσυγχρονισμό της καταστάσεως αυτής.

Η κρίση σας, όπως και κάθε άλλη σκέψη, υπόδειξη, συμπλήρωση, αμφισβήτηση ή διαφωνία, πάνω στα θέματα αυτά, θα είναι όχι απλώς ευπρόσδεκτης, αλλά και πολύτιμες, καθώς η υπογράφουσα είναι εν ενεργεία πολιτικός και, το «κοινόν καλόν» υπηρετεί και επιδιώκει το οποίο, τελικά, μέσα απ' τον δημοκρατικό διάλογο και την αμφίδρομη ενημέρωση, διαμορφώνεται.

Φάνη Πάλλη-Πετραλιά

Γράψτε:

Φάνη Πάλλη-Πετραλιά

Βουλευτή Β' Αθηνών

Ακαδημίας 28, 106 71 Αθήνα

Ή τηλεφωνήστε:

361 7891, 361 1256, 364 1769.

Fax: 3617067



THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
1100 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637
TEL. 733-4331
FAX 733-4331
WWW.CHICAGO.EDU

UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
1100 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637
TEL. 733-4331
FAX 733-4331
WWW.CHICAGO.EDU





Η Φάνη Πάλλη-Πετραλιά γεννήθηκε στην Αθήνα σπούδασε νομικά και είναι δικηγόρος Αθηνών. Ασχολήθηκε πρώτα με την οικογένεια - παντρεύτηκε τον Νίκο Πάλλη και απέκτησαν τέσσερα παιδιά - και, στην συνέχεια, με τα κοινά. Ξεκινώντας από απλό μέλος της Νέας Δημοκρατίας κατέκτησε διαδοχικά πολλές θέσεις στην κοιμα-

τική ιεραρχία, με τελευταία εκείνη της Προέδρου του Τμήματος Γυναικών, το οποίο, κατά την διάρκεια της θητείας της, έγινε η μεγαλύτερη γυναικεία οργάνωση της Ευρώπης, με 200.000 ενεργά μέλη.

Το 1985 εξελέγη - με την λίστα - για πρώτη φορά βουλευτής της Β' Περιφέρειας Αθηνών. Επανεξελέγη το 1989 - με σταυρό - πρώτη βουλευτής του συνδικατού, με 71.688 ψήφους.

Στην Βουλή ασχολήθηκε κυρίως με θέματα κοινωνικά (οικογένεια, εργασία, ισότητα, ανεργία γυναικών, εκπαίδευση, περιβάλλον, νέες Τεχνολογίες), ενώ δραστηριότητα ανέπτυξε στον χώρο του γυναικείου κινήματος. Είναι εμπνευστής της «Πρωτοβουλίας των 25 Γυναικείων Οργανώσεων για μιά Σύγχρονη Οικογένεια», και της «Πρωτοβουλίας Ελληνίδων για Ήθος και Ελπίδα». Εισηγήθηκε και πέτυχε να ψηφισθί απ' όλα τα κόμματα που ανήκουν στο Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα η «Αναλογική Συμμετοχή των Γυναικών στα Κέντρα Λήψεως των Αποφάσεων».

